

ZETESI ÁRAK:

.....	24 kor. (12 fr)
.....	12 „ (6 „)
Negyedévre	6 „ (3 „)
Egy hóra	2 „ (1 „)
Egyes szám	8 fillér (4 kr.)
Vidékre	10 „ (5 „)

Megjelenik mindennap

korán reggel.

Ünnep és vasárnap után is.

Kolozsvár, 1904.

UJSÁG

POLITIKAI NAPILAP.

Főszerkesztő: Dr. PAPP JÓZSEF.

SZERKESZTŐSÉG

KIADÓHIVATAL

Eggetem-utca 7., (Lyceum-nyomda.)

HIRDETÉSEK DIJA:

Négyszög centiméterenként 8 fillér.

Parasok és kereskedők kedvezményben részesülnek

Nyilttér megállapodás szerint.

Hétfő, június 20.

A huskérdés.

Kolozsvár, június 19.

Közelelmezési kérdéseink között ma egyik legfontosabb, eddig föltörletlen díó a husarak emelkedésének a kérdése. Nemesak nálunk, hanem a székesfővárosban még inkább s az ország többi nagyobb városaiban is. A társadalom szokva van a husevéshoz s ezt a szokását betartja bár, de kétségbeesve tapasztalja, hogy ezen fontos élelmi szerének az ára rohamosan megnagyobbodott. S ha enni akarja, a husevő ember az étvágyának a nagysága és a pénzestarcájának tartalma között nem találja meg a helyes arányt. Abból a tarcából egyre több a kiadás, a mit a fokozódó életszükséglet megkivan, az ételhus pedig egyre drágább s előáll az a furcsa, s egyben szomorú helyzet, hogy panaszodik a termelő, panaszodik a mézárós, panaszodik a közönség — talán még a fogyasztási adóhivatal is panaszodik.

A hus táp értéke felől a tudományos nézetek különbözők. Vannak, akik azt vallják, hogy legelső helyen áll tápérték dolgában a tej, de azért az egymagában, hus nélkül nem elegendő. Mások egyenesen harmadik helyre sorozzák tápérték dolgában a húst, fölvaltítván azt a tudományos tételt, hogy első helyen jön a tej, a második helyen a tojás s a harmadik helyen a hus. Mindezen tudományos tételeket pedig a fejtegetésre állítja az, hogy az embereknek étvágyuk is van, az evésben élvezetet is keresnek s nem akarnak örökké tejjel és tojással élni. Szóval a hus a közelelmezési kérdések között elsőrendű tényező volt eddig is s az marad a jövőre is.

Hogy aztán mely hus az, amely közfogyasztási cikk: megint más kérdés. Voltakép minden hus ehető — annak, a ki szereti. Ez izlés dolga, szokás dolga, hit dolga.

Az izlés ott áll elő, a hol valaki válogathat s bizonyára nagy különbség van a patkányt csemegező kínai s a patkányevésre éhségből kényszerített 1871-iki párisi francia között.

Más az az ausztráliai sziget-csoport, a hol azért eszik a kutyát, mert semmi más állatjuk nincsen, más a középázsiai benszültött, a ki miután agyonnyargalta lovát, végső hálából megesszi s más Bécs városa, a hol a szegény néposztály husevő vágyának kielégítésére szabályosan kellett elrendelni a lóvágatásokat, lómeszárszékeket s a lóhustfőző vendéglőket.

De akárminth keressük, a hus, a zsir, a szalonna, a faggyu az arktikus sarkok emberétől kezdve mindenütt élelmezési tényező. Utóvégre van orvosi elmélet, a mely szerint az emberi test gépezetének egy napra való „befutására“ két összemarák rakása is elég, van másik amerikai elmélet, sőt már bizonyos fokig gyakorlat, a mely koncentrált élelmi-szer tábláskakkal akarja etetni az embert: az élelméletgyártók és ételtáblafőltalálók azonban a maguk csendes otthonában titkon hódolnak a husevéshoz...

Bolondság azt állítani, hogy az ősember nem volt husevő. Nagyon is az volt, sőt egyes kutatók azt állítják, hogy valaha a történelem előtti időben még az európai ember is emberhusevő volt. Ez kétséges, de az bizonyos, hogy az állati húst szerette, ette, az állati csontokat kövekkel tördelte szét, hogy a bennük tartózkodó velőhöz jusson.

Szóval a hus ugynevezett veres fonálként húzódik át az emberiség élelmezési történetében. Veres fonál a különben most vált, a mostani utóbbi századokban, amidőn a különböző adók egymásután teremődven, megnehezítették a termelést, a kereskedést, magát a fogyasztást is.

Délamerikában oly olcsó a marha, hogy csak huskivonat alakjában szállítják Európába. S a nyugati államok kevéspénzű családai csak kivonattól főznek levest; ha husra pénz jut, azt a húst meg-sütik.

Nálunk hány család van, ahol még egy kis huslevesre, egy kis főtt husra sem telik! Hol van még a munkás, a napszámos, a szolgai állásban alkalmazottak. A munkás egész napi napszáma kevesebb, mint két font hus ára; a tej, a tojás, ha tudományos szempontból táplálóból is, egy öttagú családnál a táplálásra elegendő tej vagy tojás még többbe kerül.

A husdrágulásnak az adón kívül egyéb okai is vannak. Erdélyben egyik speciális ok, hogy a kisbirtokok szarvasmarha készlete a fogyasztással szemben alig jöhet számba. Legföljebb tejelő marhat tart, igavonót nem. A másik ok, hogy a lovat sohasem fogja élelmi anyagul tekinteni a magyar közönség; a legszegényebbe sem. A legelső pedig, az ősi marhatenyésztés alapja fog, egyre fog a belterjes gazdálkodás követelményei szerint.

Ily körülmények között jókarrattal kell fogadni minden oly vállalkozást, a mely a mig egyfelől a vállalkozóknak használna, egyben hozzájárul ahhoz, hogy a fontos közelelmezési cikknek, a husnak az ára a fogyasztók zsebének tartalmához módosuljon. A közelelmezési politikának nagy vívmánya volna; ha e tekintetben az egész országra kiható eredményes lépéseket tudna tenni.

Az ország termése.

A földmívelési miniszter jelentése.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, június 18.

A hosszantartó, őrési szárazság folytán előre látható volt, hogy az ország termése a közepesen jóval alul fog állni. Ez az aggodalom, sajnos, beteljesedett. Habár az utóbbi idők esőzéssel segítettek is valamiké, az őrési károkat, a melyeket a szárazság okozott, már nem lehetett pótolni. Kolozsvármegye termése sem kecsegtet semmi jóval. A megyéből érkezett jelentések szerint egész buzatáblákat elpusztított az úszó.

Mindenki el volt készülve reá, hogy az idén a termés rossz lesz, de olyan megdöbbentő számadatokat, mint a minőket a földmívelésügyi miniszter által ma este közzétett hivatalos termésbecslés mutat, senki sem várt. És ha ehhez elgondoljuk azt, hogy a becslés rendesen optimistikus szokott lenni és hogy ennél fogva a kimutatottnál is silányabb lesz a termés, bizony nagyon szomorú perspektíva az egész országra nézve. Biztosan azonban csak akkor lehet tudni, ha a tizenegy nap múlva megkezdődő aratások befejeződnek.

A miniszter által közzétett termésbecslés adatai a következők:

Buzából tavaly volt 44 millió 77 ezer métermázsza; az idén lesz 34 millió 16 ezer métermázsza; a csökkenés tehát tízmillió hatvanegyszer métermázsza.

Rozsból tavaly 12 millió 911 ezer métermázsza volt a termés; az idén 11 millió 680 ezer métermázsza, tehát 1 millió 231 ezer métermázszával kevesebb van kiállítás.

Az árpatermés tavaly 12 millió 59 ezer métermázszt tett ki, az idén 10 millió 624 ezer métermázszt.

Zabból tavaly 12 millió 676 ezer métermázsza termett, míg az idei termést csak 8 millió 989 ezer métermázsza becsülik.

Az árpatermés csökkenése tehát 3 millió 435 ezer, a zabtermésé 3 millió 687 ezer métermázsza.

A tavalyhoz képest az idei termés majdnem egy negyedrésszel csökkent, pedig a tavalyi sem volt a közepesnél jobb. Kiállítás van rá, még pedig a legkomolyabban, hogy elérjük a tíz forintos buzaárakat. Ezzel pedig együtt jár az élelmiszerek általános drágasága, a mit bizonyára meg fog érezni az ország.

Ok és okozat.

Sztrájkolók és sztrájkcsinálók.

Kolozsvár, június 19.

Tíz esztendő alatt nem beszéltek annyit az államvasutról, mint a mennyit azóta, hogy a sztrájk megtörtént. Ha ez eredmény, akkor a sztrájknak ez a kézzel fogható eredménye, mint a többi eredmény, eddig csak ígérekzés formájában nyilatkozik meg.

Azonban a beszédek, a melyek az államvasutról szólnak, nagyon sajtóságot színen tüntetik föl az államnak ezt a nagy közlekedési- és fuvarozási-vállalatát. Megdöbbentő adatokat tárnak elő, amelyek azt látszanak igazolni, hogy a fehér rab-szolgálatban élő tízezerre a vasutasoknak valóban el lehettek keseredve azon állapotokon, a melyek közé sorolta őket a sors és a kényér, a megélhetésért való küzdelem.

Az országgyűlésben voltakép a vasutasok fizetésének rendezése volna napirenden, azonban legutóbb arról tárgyalnak, hogy micsoda nagy baj, micsoda nagy veszedelem volt a közelmúltban lezajlott sztrájk s mi lenne, mily csapás lenne az az országra, ha ismétlődne. S a tárgyalás alá vett törvényjavaslat módot nyújt a képviselőknek arra, hogy élénk s egyben lejutó kritikában részesítsék az államvasutat nem az egész státust, hanem a vezetőséget.

Fölhangzik elsősorban a régen panaszolt vád, hogy az államvasutnál dühöng a protekció. S épen Baross idejére esik a kezdete. Az ő idejében törölték el a fokozatos előléptetés rendszerét, azóta van protekció. Bathány Tivadar gróf elég komoly ember arra, hogy az országgyűlésben csak való tényeket hozzon elő, s ő azt állítja, hogy a vasutnál minden előléptett száz ember közül harmincz nem a rendes szolgálati uton, hanem a protekció útján lép elő.

Csinos kis panasz az is, amely a föl-lebbrálók, a legmagasabb föl-lebbrálók modortalanágáról beszél, amelylyel az alantások iránt viseltetnek. Kétségtelen, hogy egy negyven ezer főnyi hadsereg vezetéséhez fegyelem kell s a parancsok kiadása határozott mondatokat kíván, azonban a panasz arról szól, hogy jóval tulmennek a méltóságos urak a megengedett határokon s oly hangot használnak az alantásokkal szemben, amely hang éppen ezen méltóságos urak intelligenciájára nézve a legsúlyosabb kritika.

A méltóságos urak! A kiskirályok, a kik külön vonaton járnak, akár valamely souverain. Ugyan mikor az osztráké volt az a vasut, történt-e ilyesmi? A főbb és leg-főbb tisztviselők, ha lejöttek Bécsből, betültek az első osztályú kocsiába és jó volt nekik, betültek tehervonat paklikocijába és ott is jó volt nekik.

A méltóságos urak! A kiskirályok, a kik külön vonaton járnak, akár valamely souverain. Ugyan mikor az osztráké volt az a vasut, történt-e ilyesmi? A főbb és leg-főbb tisztviselők, ha lejöttek Bécsből, betültek az első osztályú kocsiába és jó volt nekik, betültek tehervonat paklikocijába és ott is jó volt nekik.

Az állami föl-méltóságos vasutasok. Csak akkor szokott föl a mozdonyra, ha uralkodó fejedelmet visz a vonat. Akkor ők vezetik a vonatot s hogy mit ér az ő vezetésük azt megmutatta a sztrájk, a mikor a gépész által halt pontra állított mozdonyokat nem tudták még csak el sem indítani.

Az sem utolsó dolog, a mit a vasuti fogyasztási szövetezeteiről beszélnek. Most már nem sutlogva, vagy névtelen újsági panaszokba, hanem nyíltan, az országgyűlésben, hogy az egész ország megtudhatja.

Ott nagyon előkelő urak váltották magukhoz a kezelést, részben atyai gondos-ságból, részben pedig mert az állások egy része fizetéssel van egybekötve. És mindenesetre sajtóságot dolog, hogy a sztrájk előtt felfüggesztett három vasutas a szövetezetben ellenzéki állást foglalt el a szövetezeti vezetők ellen, aki meg referens volt bent a központban.

Egész sor ilyen s ehhez hasonló panasz hangzik és most sem azért, hogy valami nyílt heccet kezdjenek vele, hanem

hogy igazolják azt a tényt, hogy a vasutasok sztrájkja nem volt valamely hirtelen rendezett manőver, hanem azt a hosszú időközön át gyűlö elkeseredések önmaguktól fakasztották ki. Mégis állandóan hallatszik a panasz a sajtó egy részében, hogy a sztrájk mozgalom oka és kitörése a vasutasokon kívül álló körökben keresendő.

Hogy mennyi értéke és értelme van ennek a vádnak, azt eléggé mutatja az, hogy a vádaskodók következetesen adósak maradnak a felelőssel arra a kérdésre, hogy mely körökben keresendők tehát az okok. Erről hallgatnak, mert ők maguk is tudják, hogy a valódi okok azok a panaszok, a mikből mostanában a parlamentben országos kiállítás rendeznek és ezekbe szól ma bele országos jelentőséggel és fontossággal a budapesti törvényessék iülete, a mely a vasutas mozgalom súlyos pörbe fogott tizenhárom tagját rendkívül figyelemre méltó iridokolással fölmenti.

A siketnémák és vakok vizsgálja.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, június 19.

Tegnap délelőtti folyt le a kolozsvári siketnémák országos intézetének nagytermében a siketnémák és vakok évrázó vizsgálata nagy és előkelő közönség jelenlétében. A vizsgák eredménye fennem dicseri a tanárok humanus működését és nem csekélyebb mérvben megörökíti az alapítók és vezetők érdemeit.

A vizsga a siketnémák első osztályának bemutatásával kezdődött. A növendékek Nagy Péter r. tanár vezetésével a vizsga során meglepő eredményt mutattak fel. Ugyancsak nevezett tanár vezette a második osztály vizsgáját, helyettesítve Paul István r. tanárt, ki családi okok miatt nem lehetett jelen a vizsgán. Ez az osztály is biztos feleleteivel felülmúlta a hozzája fűzött várakozásunkat.

A harmadik osztály vizsgáját Tarlitzky Ferenc igazgató vezette és ebben az osztályban különösen kitűnt Balázs Adolf szabatos feleleteivel.

Az okos szemű gyermek gyors beszédével szinte felejtette velünk, hogy beszéde nem a természet, hanem jószágos tanárának ajándéka.

A negyedik osztályt Ulrich Géza vezette a közönség elő és a növendékek feleletével dicseretre méltó bizonyítékát szolgáltatva, hogy szívvel-lellekkel siettetta a tanulók fokozatos haladását.

A külön teremben kiállított kézimunkák sokasága és művészi kivitele szolgált dicserőleg Zattler Ida kézimunka-tanítónéknak a rajongásig lelkiismeretes működéséről. A kiállítás a maga nemében vetélkedik az ipariskolák hasonló kiállításával és az a közvetleg gyermeket szeretel, melyet a növendékek részéről jószágos tanítónőjükkel szemben volt alkalmuk észlelni, mindennél szebben szót Zattler Ida kisasszony áldásos működéséről.

Megható látványt nyújtott a siketnémák vizsgálja, de hasonlóanul fájóbban érintette szívünket a vakok felvonulása. Itt Schamen Péter tanár kötelezte le a maga részére a jelenlevők háláját bámulatos eredményével, melyet növendékei lelkiismeretes tanításával elért.

Elsőnek az előkészítő osztály mutatta be a Klein-féle írást és olvasást meglepő biztonsággal. Ezt követte Opra János az előkészítő osztály növendékének korrekt szavazata. Majd a továbbképző osztály növendékei mutattak be a Braille-írás és olvasást bámulata eljve a közönséget, mely lelküket visszafogva kísérte figyelemmel a növendékek produkcióit. Nagy hatást keltett Czifp Mihály szavazata. »Hetem vagyunk...« című költeményt szavazta érzéssel és folyékony szabotossággal.

A műsornak legmeghatóbb pontja következett ezután. A felszabaduló bizonyítványának kiosztására került ugyanis a sor, mikor előléptett Szigeti Sándor és saját fogalmazványu közvetlen hangon előadott beszédében mondott a maga és társai nevében megható köszönetet az intézet alapítóinak és előjáróinak.

Szem nem maradt szárazon, mikor a vak növendékek érzéstéljes hangon kérte a jószívű emberek pártfogását az intézetben maradt szerencsétlen társai iránt.

Eljőzések és taps kísérete Szigeti beszédét és különösen a hölgyek sorában nem egy elcsuklott hang kísérete a szerencsétlen gyermek bucsuszavát. A polgármester ezután rövid beszéd kíséretében nyújtotta át a felszabadulottnak oklevelüket, mire a jutalmak kiosztására került a sor.

Tudósításunk nem volna teljes, ha dicserőleg meg nem emlékeznénk Szvacsina Géza kir. tan. polgármester mindkét intézet elnökének és dr. Nemes Ferenc vár. tan. mindkét intézet előadójának működéséről.

séről. Lankadatlan buzgalmuk és lelkes működésük hathatósan előmozdítják Kolozsvár eme két legszebb közintézményének fellendülését. Az emberiség hálája kíséri a tanári kar és az intézet előjáróinak működését.

Végül figyelmébe ajánljuk az intézet vezetőinek, hogy jövőre a vizsgálatokat nagyobb teremben és a nyilvánosság tágabb körű bevonásával tartsák meg. Anyagilag is előnyös volna ez az intézetekre, mert ezeknek a vizsgáknak végig nézése leginkább biztosítja a stíri adományokat, melyekre ez a két hománus intézmény valóban derekasan rászolgált.

Gyilkosságért elítélt gazdaliszl.

(Lövés az aratókra.)

Kolozsvár, jun. 19.

Nagy szenzációt okozott a mult esztendőben aratás idején a hir, hogy Schwarcz Gyula gyapolyi, biharmegyei nagybirtokos gazdatiszja Ernst Gyula agyonlőtte Ungvári Sándor parasztagazdát, aki családjával együtt napszámra dolgozott az uradalomnak.

Az eset a legnagyobb valószínűség szerint úgy történt, hogy Ernst Gyula, kimenve az aratókhoz, sőtő szavakkal illette a marokvető leányokat, akik közül az egyik Ungvári Piroksa odaszólt a gazdatisznak: — Hogy mer így beszélni a gazdatiszt ur?

A gazdatiszt erre ismét durván felelt sőt, mikor a lány ismét hasonló gormbaszággal válaszolt, odament hozzá és arcul verte.

Ekkor a leány bátyja, egy 22 esztendőse suhanc, a lány védelmére kelt, mire Ernst Gyula a fiut pofonverte. Ez ekkor az apjához ment s elpanaszolta a dolgot. Erre az apa és fia vasvillákkal fölfegyverkezve elindultak, hogy kérdőre vonják sértőseidrt a gazdatisztat. Rövid szorítás után Ungvári és a fia megtámadták a gazdatisztet, aki ekkor elővette a revolvert és háromszor egymásután rálőtt a támadóra. Az első lövés nem talált, a második megébesítette a fiatal Ungvári karját, a harmadik lövés pedig a szívén találta az öreg Ungvárit, aki nyomban meg is halt. Ernst Gyulát ekkor az egész arató nép megtámadta s a lig tudott a nép dühe elől menekülni. A csendőrök még az éjjel letartóztatták s bezsállították az ügyészség fogházába. Rövid viaságiati fogságából 5000 korona kaució ellenében szabadon bocsátották.

Ebben az ügyben tegnapelőtti volt a főtárgyalás a nagyváradi törvényszék előtt Milye Gyula elnöklése mellett. A vádat Gáthy Bálint alügyés, a védelmet Dési Géza dr. ügyvéd képviselte.

A vádlott ellen a királyi ügyészség erős felindulásban elkövetett szándékos emberölés büntette miatt emelt vádat. Ernst Gyula huszáregyenruhában jelent meg, mivel most tölti katonaiéjét. Ernst nagy részt beismerte tettét, de arra hivatkozott, hogy kénytelen volt revolveréhez folyamodni, mert különben ötöt ölte volna meg Ungvári és a fia.

Délután a tanukat hallgatta ki a törvényszék s csak estefelé került a sor a perbeszédre. Gáthy Bálint alügyés főntartotta a vádat s azt bizonyította, hogy Ernst Gyulának nem volt joga a fegyverhez nyulni, mert az ő eljárása által okozott s nem is veszélyes támadást másképpen is elháríthatta volna. Ezzel szemben a védő hathatós érvekkel azt igyekezett bizonyítani, hogy Ernst Gyula másképpen nem cselekedhetett, mert eltekintve az előzményektől, amelyek ennek a pörnek tárgyát nem képezhetik az apa és fia támadása olyan hatalmas és annyira közvetlen volt, hogy annak elhárítására Ernst Gyulának okvetlen szüksége volt, hogy megmentse a saját életét.

A törvényszék bünsönek találta a vádlottat s a fennforgó nyílt körülmények figyelembe vételével tíz havi börtönrre ítélte. Az ítélet ellen a védő felebbezést jelentett be.

Szökés a klastromból.

Uri leányok regényesikalandja.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár június 19]

Fiatl leánykák, bohó álmok álmodói, hallgassátok meg, hogyan járt két uri kisasszony, akik a szülők ellenére cselekedve, odahagyták a szülői házat. Sok kacagtató, de még több szomorú kalandon kellett keresztütlenniök, amíg végre ismét visszajuthattak oda, ahonnt elindultak: a szerető szülők karjai közé. Többek között meg kellett fordulniok a szegei rendőrség szuterénjében is, ahol egy éjszakát töltöttek.

A romantikus historia, a kisasszonyok előadása alapján, imígyen történt:

Zennis - felszerelések. ♦ Schuster Emil ♦

Norinbergi, diszmű, játék, sport, vadászati és fényképészeti kellek árúháza.

Kolozsvár, Mátyás király-tér. (Gróf Rhédey-palota.)
Telephon: 183. Telephon: 183.

